

Yargıtay HGK E.2024/298 K.2025/595 (01.10.2025)

Karar metni, Yargıtay Başkanlığı Karar Arama sistemindeki yayımlanmış hâliyle aynen aktarılmıştır; taraf adları kaynakta anonimdir.

Hukuk Genel Kurulu 2024/298 E. , 2025/595 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ :Aile Mahkemesi

SAYISI : 2023/566 E., 2023/882 K.

ÖZEL DAİRE KARARI : Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 23.05.2023 tarihli ve

2023/2975 Esas, 2023/2609 Karar sayılı BOZMA kararı

Taraflar arasındaki soybağının reddi davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı asıl ... ve ... vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararının, davalılardan ... vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davalılardan ... vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkili ile müteveffa eşi ...'in 20.11.2003 tarihinde evlendiğini, ...'in 14.12.2016 tarihinde beyin kanaması sonucu öldüğünü, müteveffanın davacı ile evlenmeden önce 02.03.1989 tarihinde davalılardan ... ile evlendiğini ve eşlerin 01.06.1998 tarihinde kesinleşen ilâm ile boşanmalarına karar verildiğini, davalı ...'ın boşanma kararı kesinleştikten sonra 05.01.1999 tarihinde diğer davalı ...'i dünyaya getirdiği, doğum olayından sonra davalılardan ... ile ...'in 16.02.1989 tarihinde ikinci kez evlendiklerini, tarafların ikinci evliliğinin de 04.04.2003 tarihinde kesinleşen boşanma kararı ile sonlandığını, müteveffa ...'in hayattayken "hukuken oğlu olarak görünen ...'nın gerçekte kendi çocuğu olmadığını, bu konuda dava açma süresini geçirdiğini" beyan ederek başına bir şey gelmesi hâlinde davacı eşine soybağının reddi davası açması için vasiyette bulunduğunu, ...'in 14.12.2016 tarihinde vefat ettiğini ve eldeki davanın müvekkil tarafından ölen eşinin vasiyetini yerine getirmek için açıldığını ileri sürerek, davalı ... ile nüfus kayıtlarına göre hukuken baba olarak görünen müteveffa ... arasındaki soybağının kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalılar vekili cevap dilekçesinde; tüm iddiaları inkârla, açılan davanın hak düşürücü süreye tabî olduğunu, dava dilekçesinin 7. bendinde müteveffa ...'in hayattayken "soybağının reddine ilişkin dava açma süresini kaçırdığını" açıkça beyan ettiğinin belirtildiğini, davalı ... ile müteveffa... arasında mevcut olan soybağının itirazı için bir yıllık hak düşürücü sürenin ...'in ölümünden önce sona erdiğini, dolayısıyla 4721 sayılı Kanun'un soybağına ilişkin hükümleri uyarınca davacının dava açma hakkının bulunmadığını belirterek davanın reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 25.02.2021 tarihli ve 2018/512 Esas, 2021/141 Karar sayılı kararı ile; davalılardan'ın 05.01.1999 tarihinde dünyaya geldiği, nüfus kayıtlarına göre hukuken babası olan müteveffa... ile davalılardan ...'ın 16.02.1999 tarihinde evlendikleri; baba ile çocuk arasındaki soybağının sonradan evlenme yolu ile kurulduğu, böyle olunca eldeki davanın 4721 sayılı Kanun'un 2 92... . maddeleri arasında düzenleme altına alınan "sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz" davası niteliğinde olduğu, Kanun'un 294/3. maddesi yollamasıyla bu davalarda tanınmanın iptaline ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiği, somut olayda müteveffa...'ın 14.12.2016 tarihinde ölümünden sonra yasal mirasçı sıfatı taşıyan davacının 13.03.2017 tarihinde eldeki davayı açtığı, ölüm olayı ile dava tarihi arasında henüz bir yıllık sürenin dolmadığı gözetilerek davanın TMK'nın 300/2. maddesi uyarınca süresinde açıldığının kabulü gerektiği, toplanan delillere ve özellikle Adli Tıp Kurumu İzmir Grup Başkanlığı Biyoloji İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen 30.06.2020 tarihli rapora göre müteveffa ...'in davalılardan'ın biyolojik babası olmadığı gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı asıl ... ile davalı ... vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 08.02.2023 tarihli ve 2021/2631 Esas, 2023/305 Karar sayılı kararı ile; dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmediği gerekçesiyle istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalılardan ... vekili tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

2. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "...Soybağının reddi davası 4721 sayılı Kanun'un 286 ncı maddesi gereğince koca ve çocuk tarafından açılabilir, aynı Kanun'un ilgililerin dava hakkını düzenleyen 291 inci maddesi gereğince ise kocanın ölümü halinde soybağının reddi davasını açabilecek kişiler tahdidi olarak sayılmıştır. Anılan düzenlemeye göre; dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi tarafından soybağının reddi davası açılabilir. Açıklanan yasal düzenlemeler değerlendirildiğinde kocanın eşine bu davayı açma hakkı tanınmadığı bu nedenle kocanın eşinin aktif dava ehliyetinin bulunmadığı açıktır. 6100 sayılı Kanun'un 114 üncü maddesinin birinci fıkrası gereğince aktif dava ehliyeti dava şartı olup, aynı Kanun'un 115 inci maddesi gereğince dava şartı eksikliğinin bulunup bulunmadığı yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınabileceği gibi taraflarca da her zaman ileri sürülebilir. Dava şartı eksikliği halinde davanın usulden reddine karar verilir. Somut uyuşmazlıkta kocanın eşi tarafından açılan davanın aktif dava ehliyeti bulunmadığından usulden reddine karar verilmesi gerekirken işin esasına girilerek hüküm kurulması hatalı olup kararın bu gerekçeyle bozulması gerekmiştir..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile önceki karar gerekçesi genişletilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde davalılardan ... vekili tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davalı ... vekili temyiz dilekçesinde; davanın kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğunu ileri sürerek usul ve yasaya aykırı direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; evlilik içi doğum yoluyla kurulan soybağının reddine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 286. maddesi uyarınca açılan eldeki davada, davacının aktif dava ehliyetinin bulunup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 282 ilâ 294. maddeleri.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 114. maddesi.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü bakımından ilgili yasal düzenleme ve kavramların açıklanmasında yarar görülmektedir.

2. Bilindiği üzere baba ile çocuk arasındaki soybağı 4721 sayılı Kanun'un 282/2. maddesi uyarınca; ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlat edinme yolu ile de kurulur.

3. Ana ile evlilik nedeniyle çocukla baba arasındaki soybağı; evliliğin doğumdan önce gerçekleşmesi hâlinde (4721 sayılı Kanun md. 285-291) kurulabileceği gibi, evliliğin doğumdan sonra (4721 sayılı Kanun md. 292-294) gerçekleşmesi hâlinde de kurulabilir.

4. Ana ile babanın çocuğun doğumundan önce evlenmesi diğer bir ifade ile evliliğin doğumdan önce gerçekleşmiş olması hâlinde, 4721 sayılı Kanun'un 285. maddesi ile düzenleme altına alınan babalık karinesi uyarınca çocuk ile baba arasındaki soybağı kendiliğinden kurulur. Buradaki babalık karinesinin çürütülmesi soybağının reddi davası ile mümkündür. Bunun dışında çocuk ile baba arasında kurulan soybağının ortadan kaldırılması imkânı bulunmamaktadır. Bu dava ancak ana, baba ve çocuk tarafından veya Kanun'un 291. maddesindeki şartların gerçekleşmiş olması hâlinde belirtilen ilgililer tarafından gösterilen süreler içerisinde açılabilir.

5. Buna karşılık çocuk; evlilik dışında doğmuş, ana ve babası sonradan evlenmiş ise evlilik dışında doğmuş olan bu çocuklar, ana ve babasının evlenmesiyle kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olurlar (4721 sayılı Kanun md. 292). Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında veya evlenmeden sonra nüfus memuruna bildirmekle yükümlüdürler. Bildirimin yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez. Kanun; bu yolla kurulan soybağına "sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulması" demektedir. Bu yolla kurulan soybağı ise sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz davasıyla ortadan

kaldırılır. Bu davayı, ana ve babanın yasal mirasçıları, çocuk (çocuğun ölmüş olması veya ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmesi hâlinde altsoyu) ve Cumhuriyet savcısı açar. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür. Bu davada sadece "kocanın baba olmadığını itirazı" ileri sürülebilir.

6. Somut olayda öncelikle çözümlenmesi gereken ilk husus eldeki davanın; soybağının reddi mi yoksa sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davası olup olmadığıdır. Davalı çocuk ... 05.01.1999 tarihinde dünyaya gelmiştir. Nüfus kayıtları incelendiğinde; ...'nın annesi olan ... ile babası..., 02.03.1989 tarihinde evlenmişler ve 01.06.1998 tarihinde kesinleşen mahkeme kararı ile boşanmışlardır. Bilindiği üzere 4721 sayılı Kanun'un "Babalık karinesi" başlığı altında düzenlenen 285. maddesi "Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır" hükmünü taşımaktadır. Davalı ..., dosyada mevcut mernis doğum tutanağından da anlaşıldığı üzere 19.02.1999 tarihinde, ...ve ...'ın bildirimi ile "evlilik içi doğum" olarak nüfusa kaydedilmiştir. Gerçekten de davalı çocuk ...; ana ve babasının boşandığı 01.06.1998 tarihinden başlayarak üçyüz gün içinde 05.01.1999 tarihinde doğduğuna göre babası... ile arasındaki soybağının "babalık karinesi" uyarınca kurulduğu hususu şüphesizdir. Belirtmek gerekir ki; dava dışı... ile davalı ...'ın, davalı çocuk ...'nın doğumundan sonra 16.02.1989 tarihinde yeniden evlenmelerinin, somut olaydaki soybağının kurulmasına bir etkisi bulunmamaktadır. Bu durumda eldeki davanın İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından, sonradan evlenme yoluyla kurulan soybağına itiraz davası şeklinde nitelendirilmesi doğru olmamıştır.

7. Kanun koyucu "babalık karinesinin çürütülmesi" hakkını münhasıran koca, ana veya çocuğa tanımıştır. Nitekim bu husus 4721 sayılı Kanun'un "Dava hakkı" başlıklı 286. maddesinde "Koca, ana veya çocuk soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir" şeklindeki hüküm ile düzenleme altına alınmıştır. 4721 sayılı Kanun'un 291. maddesinde hüküm altına alınan "Diğer ilgililerin dava hakkı" ise tali nitelikte bir haktır. Tali nitelikteki hak kavramından anlaşılması gereken, kullanılabilmesi birincil nitelikteki hakkın kullanılmamasına ve kanunda gösterilen şartların oluşmasına bağlanmış olan hak olduğudur. Babalık karinesi uyarınca çocuk ile baba arasında kurulan soybağının reddi davası ancak ve ancak "kocanın dava açma süresinin geçmesinden önce, ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi" hâlinde; genetik baba olduğunu iddia eden kişi veya kocanın altsoyu, anası veya babası tarafından açabilir. Bu hak mirasçılara geçmeyen bir dava hakkıdır. Dolayısıyla diğer ilgililerin de soybağının reddi davasını açmadan ölmüş olmaları hâlinde dava hakkı mirasçılara geçmez.

8. Yukarıda yapılan tüm bu açıklamaların kapsamında somut olay değerlendirildiğinde; davalı ...'nın... ve ...'ın evliliğinden dünyaya geldiği ve babası ile arasındaki soybağı ilişkisinin 4721 sayılı Kanun'un 285. maddesinde düzenlenen babalık karinesi uyarınca kurulduğu, babalık karinesinin çürütülmesine ilişkin istemin "koca, ana veya çocuk" tarafından ileri sürülebileceği, davacının ise kanunda sayılan bu kişilerden olmadığı gözetildiğinde sıfat yokluğu nedeniyle bu davayı açma hakkı bulunmadığı tartışmasızdır. Ne var ki bu hususun Özel Daire bozma kararında, 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesinde düzenlenen dava şartları ile ilişkilendirilmesi hatalı olmuştur.

9. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114/1. maddesi "Dava şartları şunlardır... d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları..." hükmünü taşımaktadır. Somut olayda olduğu gibi uygulamada çoğu kez husumet terimi yerine, taraf kavramına ilişkin "taraf ve dava ehliyeti" kavramının kullanıldığı, ne var ki bu terimlerin her birinin anlamının farklı olması nedeniyle kavram karışıklığına yol açıldığı görülmektedir.

10. Taraf ehliyeti; bir davada, davacı veya davalı olarak bulunabilme yeteneğidir. 6100 sayılı Kanun'un 50. maddesine göre; medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir. Esasen taraf ehliyeti, maddi hukuktaki hak ehliyetinin, medeni

usul hukukunda büründüğü şekildir. Gerçekten kimlerin taraf ehliyetine sahip bulundukları medeni kanuna göre belirlenir. Buna göre, hak ehliyetine sahip olan her gerçek (4721 sayılı Kanun md. 8) ve tüzel kişi (4721 sayılı Kanun md. 48) tüzel kişi, davada taraf olabilme ehliyetine de sahiptir (Baki Kuru, Medeni Usul Hukuku El Kitabı, Mart-2020, Cilt-I, s. 296). Bir davada; tarafların, taraf ehliyetine sahip olmaları, dava şartıdır (6100 sayılı Kanun md. 114/1-d). Taraf ehliyeti eksikliği durumunda, davanın esasına girilmez ve dava usuli bir kararla sonlanır (6100 sayılı Kanun md. 115/2).

11. Dava ehliyeti ise; maddi hukuktaki fiil ehliyetinin usul hukukundaki görünümü olup, kişinin kendisinin veya yetkili kılacağı bir vekil aracılığı ile bir davayı, davacı veya davalı olarak takip etme ve usul işlemlerini yapabilme ehliyetini ifade eder. Bir kimsenin taraf ehliyetinin bulunması, tarafı bulunduğu davayı yürütebilmesi için tek başına yeterli olmayıp, taraf ehliyetiyle beraber dava ehliyetine de sahip olması gerekir. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 51. maddesi; "Dava ehliyeti, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir" hükmünü taşımaktadır. Buna göre; ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlanmamış gerçek kişiler ile tüzel kişiliğe sahip ve organları teşekkül etmiş mal veya kişi topluluklarının dava ehliyeti vardır. Ayırt etme gücü olan küçük ile kısıtlının kural olarak dava ehliyetleri yoktur. Ancak bu kişiler, kişilik haklarıyla ilgili davalarda dava ehliyetine sahiptirler. Tam ehliyetsizlerin ise dava ehliyetleri bulunmamaktadır. Dava ehliyeti de tıpkı taraf ehliyeti gibi bir dava şartıdır (6100 sayılı Kanun md. 114/1-d). Dava ehliyeti eksikliği durumunda, davanın esasına girilmez ve dava usuli bir kararla sonlanır (6100 sayılı Kanun md. 115/2).

12. Maddi hukuka ilişkin sıfat kavramına gelince; sıfat "bir şahıs veya şeyin hâli" şeklinde (Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 2021, s. 977) tanımlanmıştır. Sıfat, tarafın bir özelliği olmadığı gibi, usule ilişkin bir kavram da değildir. Aksine sıfat, davanın taraflarının ihtilafı maddi hukuk ilişkisinin gerçek süjesi olup olmadıklarıyla ilgili olup, dava konusu subjektif hakka ilişkindir (Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku, İstanbul-2025, C. I., s. 909-910). Uygulamada; davada gerçek tarafın belirlenmesine ilişkin taraf sıfatı kavramı, husumet terimiyle de ifade edilmektedir. Belirtmek gerekir ki; sözlük anlamı "hasım olma durumu, düşmanlık" olan husumet terimine, gerek Hukuku Usulü Muhakemeleri Kanunu gerekse Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer verilmemiştir.

13. Dava dilekçesinde davacı ... davalı olarak gösterilen kişiler, şeklen o davanın tarafları ise de; mahkemenin bu taraflar arasında dava konusu hakkın esasına ilişkin bir karar verebilmesi için bu kişilerin gerçekten o davada davacı ... davalı sıfatına sahip olmaları gerekir. Bir subjektif hakkı dava etme yetkisi (dava hakkı) kural olarak o hakkın sahibine ait olduğundan o hakka ilişkin bir davada davacı olma sıfatı da o hakkın sahibine; davalı sıfatı ise bir subjektif hakkın kendisinden davalı olarak istenebileceği, o hakka uymakla yükümlü olan kişiye aittir. Bir davada taraf olarak gösterilen kişiler, taraf ve dava ehliyetine ve davayı takip yetkisine sahip olsalar bile, taraflardan birinin o davada gerçekten davacı ... davalı sıfatı yoksa, davanın esası hakkında bir karar verilemeyeceğinden, dava sıfat yokluğundan (husumetten) reddedilir.

14. Sıfat dava şartı olmayıp, itirazdır. Zira bir kimsenin hak sahibi veya borçlu olup olmadığı ancak davanın esasına girildikten sonra tespit edilebilir. Başka bir anlatımla, dava şartları işin esasının incelenmesine engel teşkil eder mahiyetteyken, bir davada taraflardan birinin davacı ya da davalı sıfatının (aktif ya da pasif husumet ehliyetinin) olmadığı belirlenirse, artık taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümüne girilmeden, davanın sıfat yokluğundan reddi gerekir. Bu karar, davanın dinlenemeyeceğine ilişkin bir karar olmayıp, yine davanın esasına ilişkin bir karardır.

15. Nitekim aynı ilkeler Hukuk Genel Kurulunun 02.11.2022 tarihli ve 2022/(15)-6-609 Esas, 2022/1424 Karar sayılı kararı ile de benimsenmiştir. Öyle ise somut olayda İlk Derece Mahkemesince yapılması gereken iş, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddine karar

verilmesinden ibarettir.

16. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında; özellikle dosyada mevcut 30.06.2020 tarihli Adli Tıp Kurumu raporuna göre davacının murisi olan... 'ın davalı çocuk ... yönünden biyolojik babalığının reddedildiği gözetildiğinde davacının dava açmakta hukuki yararı olduğu gibi aktif husumet ehliyetinin de bulunduğu, dolayısıyla İlk Derece Mahkemesince verilen direnme kararının bu değişik gerekçe ile onanmasına karar verilmesi gerektiği yönünde görüş ileri sürülmüş ise de bu görüş yukarıda açıklanan nedenlerle Kurul Çoğunluğunca benimsenmemiştir.

17. Hâl böyle olunca, direnme kararı Özel Daire bozma kararında belirtilen nedenler yanında yukarıda açıklanan ilave nedenlerden dolayı bozulmalıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeple;

Davalı ... vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen ve yukarıda açıklanan ilave nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373 maddesinin 1. fıkrası uyarınca Antalya 7. Aile Mahkemesine gönderilmesine,

01.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.